

پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران در آبان ۱۴۰۰

بخش صنعت و معدن

خلاصه مدیریتی

تحلیل روند رشد بخش صنعت از جنبه‌های مختلف، عاملی کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و یکی از ارکان تصمیم‌گیری در حوزه اقتصاد است. شاخص تولید بخش صنعت به دلیل تأثیر نوسانات سطح فعالیت صنعت بر بخش‌های دیگر اقتصاد، به‌عنوان یک شاخص مهم اقتصادی کوتاه‌مدت مورد استفاده قرار می‌گیرد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به‌صورت ماهیانه شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های بورسی را با هدف پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران محاسبه می‌کند. اهمیت این شاخص به‌روز، برای اقتصاد ایران که تحولات بسیاری دارد بیشتر خواهد بود، چراکه بازخورد شوک‌های وارده به اقتصاد ایران و واکنش‌های سیاستگذاران باید در تواتر کمتر از فصل مورد رصد قرار گیرد، ولی آمار رسمی بخش حقیقی به‌صورت فصلی و با تأخیر ارائه می‌شود. طی آبان ماه ۱۴۰۰، شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی با افزایش ۱/۲ درصدی و شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی با افزایش ۹/۶ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۸ رشته‌فعالیت رشد مثبت و ۷ رشته‌فعالیت رشد منفی را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «منسوجات»، «تجهیزات برقی»، «خودرو و قطعات»، «لاستیک و پلاستیک»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «کاشی و سرامیک»، «شیمیایی بجز دارو» افزایش در شاخص تولید و رشته‌فعالیت‌های «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «دارو»، «کک و پالایش»، «سیمان»، «چوب و کاغذ» و «فلزات پایه» کاهش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند. همچنین در این ماه رشته‌فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «تجهیزات برقی»، «لاستیک و پلاستیک»، «منسوجات»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «شیمیایی بجز دارو» و «کاشی و سرامیک» به‌ترتیب بیشترین سهم را در افزایش شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی داشته‌اند.

طی آبان‌ماه ۱۴۰۰، شاخص فروش شرکت‌های صنعتی بورسی با افزایش ۵/۹ درصدی و شاخص فروش شرکت‌های معدنی بورسی با کاهش ۳/۹ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. به‌عبارتی از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۱۰ رشته‌فعالیت رشد مثبت و تنها ۵ رشته‌فعالیت رشد منفی را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «لاستیک و پلاستیک»، «دارو»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «خودرو و قطعات»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «شیمیایی بجز دارو» افزایش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند. همچنین در این ماه بیشترین سهم در افزایش شاخص فروش نیز متعلق به رشته‌فعالیت‌های «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «خودرو و قطعات»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «لاستیک و پلاستیک»، «دارو»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «شیمیایی بجز دارو» و «چوب و کاغذ» بوده است.

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر مطالعات

اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۸۰۳۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۱/۵

در آبان ماه ۱۴۰۰ شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی، ۱/۳ درصد نسبت به ماه قبل افزایش یافت و همچنین نرخ رشد نقطه به نقطه آن به ۸۲/۴ درصد رسید، در حالی که نرخ رشد سالیانه ۱۱۳/۹ درصد بوده است.

مقدمه

شاخص‌های تولید، فروش و قیمت صنایع بورسی با استفاده از داده‌های ماهیانه شرکت‌های صنعتی بورسی پذیرفته شده در بورس^۱ محاسبه می‌شود. در تهیه این شاخص‌ها از اطلاعات ماهیانه ۲۹۰ شرکت بورسی استفاده می‌شود و علاوه بر اندازه‌گیری تغییرات میزان تولید، فروش و قیمت در بخش صنعت، در محاسبات ملی نیز نقش مهمی ایفا می‌نمایند و برآوردی از تغییرات ماهیانه ارزش افزوده ایجاد شده در صنایع مختلف و به دنبال آن در کل اقتصاد را منعکس می‌کنند.

شاخص تولید صنعت توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران با تواتر فصلی و همچنین شاخص قیمت صنعت به صورت فصلی توسط مرکز آمار و ماهیانه توسط بانک مرکزی، منتشر می‌شود، اما این دو نهاد الزامی به انتشار شاخص فروش صنعت ندارند. از طرفی، این آمارها دارای ضعف‌هایی است که از آن جمله وقفه سه‌ماهه در انتشار داده‌ها و بعضاً متوقف شدن انتشار آنها و نداشتن تواتر ماهیانه است. شاخص‌های ماهیانه تولید، فروش و قیمت استخراج شده از اطلاعات عملکردی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا حد زیادی می‌توانند با دقت مناسب و به صورت بهنگام تحولات بخش صنعت و معدن کشور را توضیح دهند و با توجه به بررسی‌های انجام شده و تطبیق دادن این شاخص با شاخص تولید صنعتی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران که به صورت فصلی منتشر می‌شود، مشخص شده است که این شاخص به خوبی می‌تواند در وقفه انتشار این شاخص‌های رسمی، شاخص جایگزین مناسبی برای آن باشد.^۲ در این مطالعه تغییرات شاخص‌های تولید، فروش و قیمت شرکت‌های صنعتی و معدنی پذیرفته شده در بورس و همچنین مهم‌ترین رشته‌فعالیت‌های آن در آبان ماه ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی

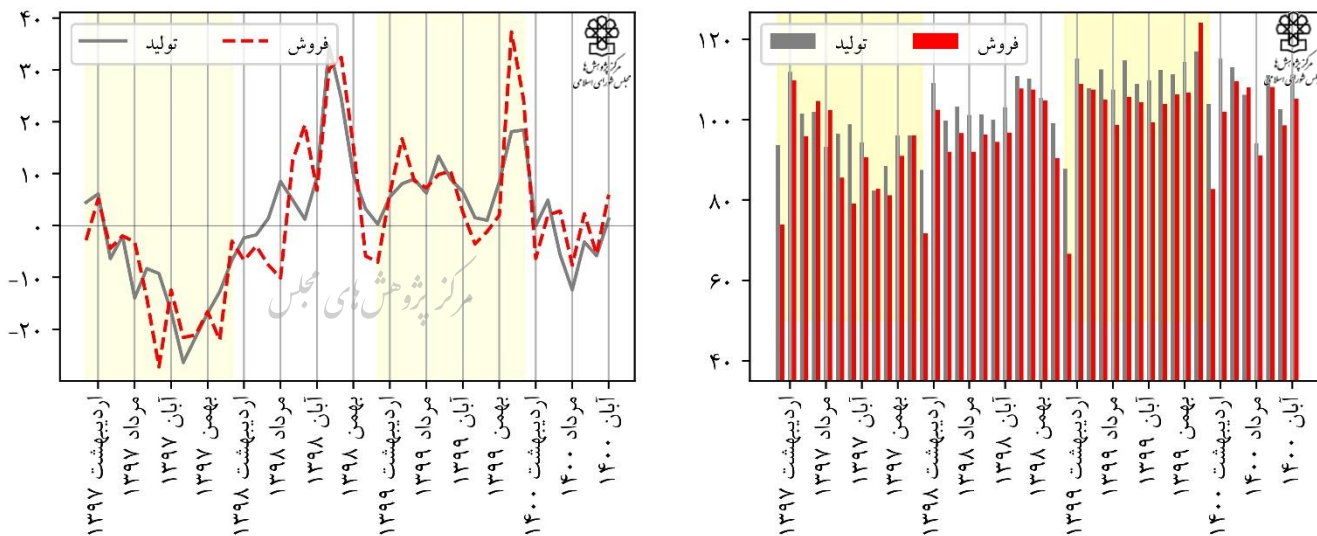
شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی بورسی در آبان ماه ۱۴۰۰، به ترتیب ۱/۲ درصد و ۵/۹ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. همچنین نتایج طرح شامخ اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران نیز نشان می‌دهد شاخص تولید و فروش در آبان ماه افزایش داشته و انتظارات تولید نیز در ماه آینده افزایشی است.^۳

۱. شرکت‌های بورسی شامل تمام شرکت‌های تولیدی، صنعتی و معدنی بورس و فرابورس می‌شود که گزارشات فعالیت ماهیانه خود را در سایت کدال منتشر می‌کنند.

۲. جهت اطلاعات بیشتر به گزارش پشتیبان مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص معرفی و نحوه محاسبه شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به شماره مسلسل ۱۸۰۰۱ مراجعه شود.

۳. توضیحات بیشتر در پیوست عنوان شده است.

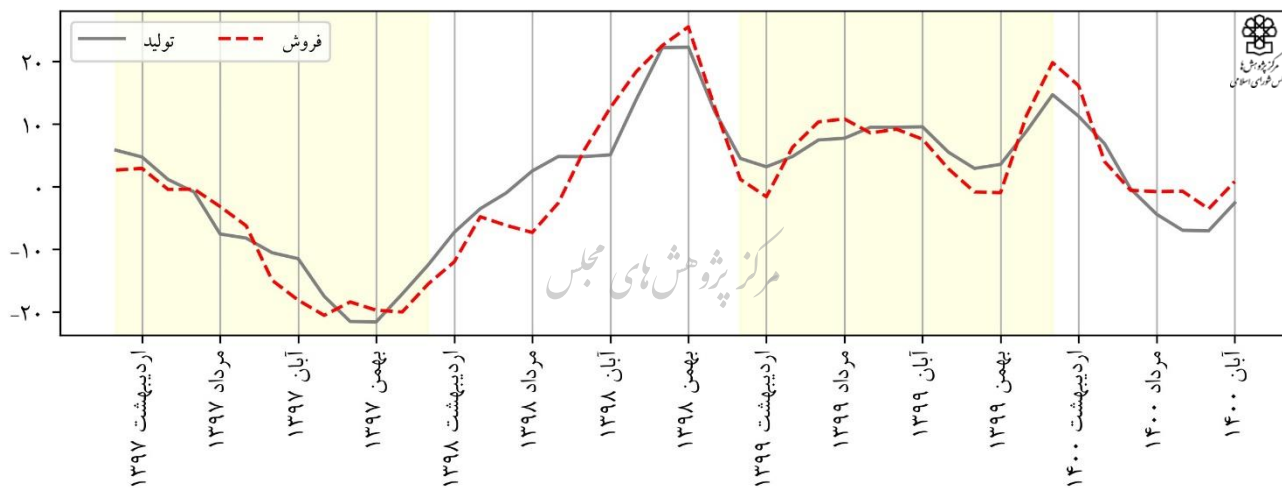
نمودار ۱. شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۲. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

طی سه‌ماهه منتهی به آبان‌ماه ۱۴۰۰، رشد میانگین متحرک^۱ سه‌ماهه شاخص تولید کاهش ۲/۶ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۰/۸ درصدی را نشان می‌دهند.

نمودار ۳. رشد میانگین متحرک سه‌ماهه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی نسبت به دوره مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: همان.

۱. به منظور از بین بردن نوسانات ماهیانه و ارائه یک روند کوتاه‌مدت از شاخص‌های تولید و فروش، از میانگین متحرک سه‌ماهه منتهی به هر ماه استفاده شده است. گفتنی است که به دلیل اعمال وزن هر ماه در محاسبه این شاخص، رشد آن لزوماً با میانگین ساده رشدهای ماهیانه برابر نیست.

رشد شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی نسبت به ماه قبل افزایش ۸/۴ درصدی و شاخص فروش افزایش ۶/۷۱ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین طی هشت‌ماهه منتهی به آبان‌ماه ۱۴۰۰، شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی کاهش ۰/۸ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۱/۱۶ درصدی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. رشد شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی و معدنی بورسی – آبان‌ماه ۱۴۰۰

شاخص فروش			شاخص تولید			رشته فعالیت‌های منتخب صنعت
رشد نسبت به ماه قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	رشد نسبت به ماه قبل	
۱/۱۶	۵/۹۴	۶/۷۱	-۰/۸	۱/۲۴	۸/۴	صنعت
-۵/۳	۱/۱۱	۴/۱۲	-۰/۲۴	۰/۱۱	۲/۷۱	شیمیایی بجز دارو
-۷/۹۷	-۱۰/۰۱	۰/۴۹	-۱۰/۵۳	-۶/۶۴	۱۸/۳	فلزات پایه
۱۵/۸۶	۱۲/۲۹	۱۶/۷۱	۱۶/۸۷	۱۹/۵۴	۱۴/۶۸	خودرو و قطعات
-۱۴/۰۳	-۳/۸۷	۱۵/۳۲	۴/۳۱	۹/۵۷	۳/۶۸	معدن

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

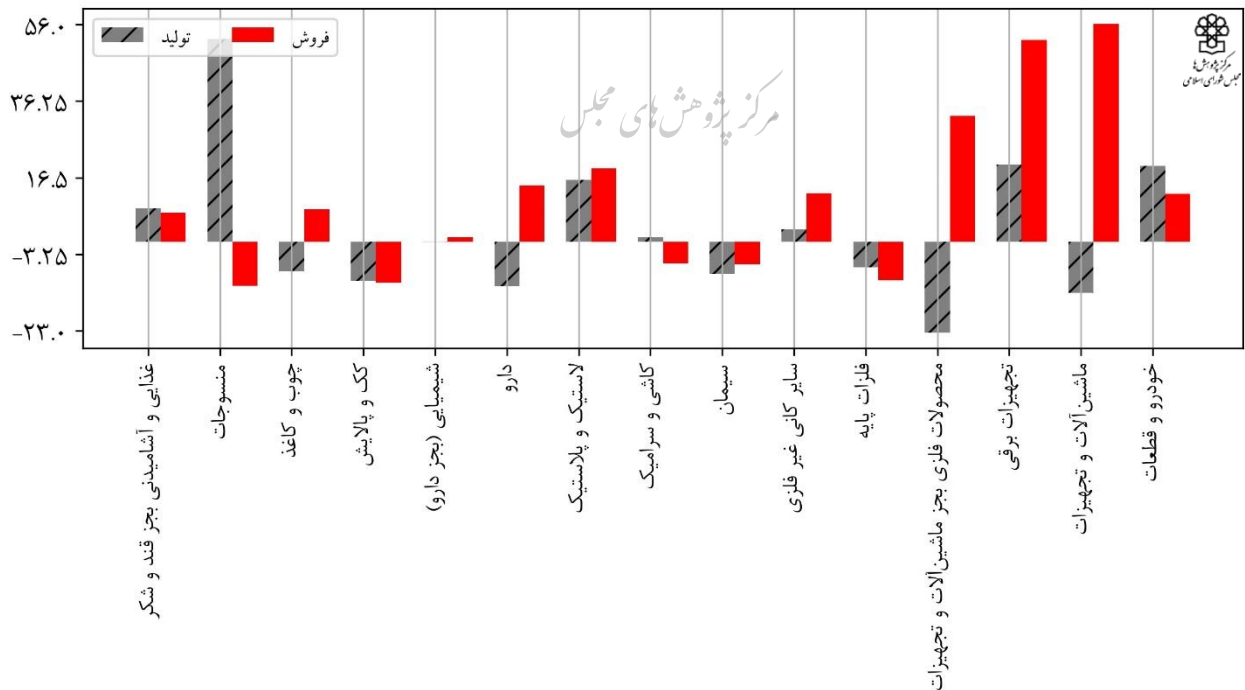
۲. شاخص‌های تولید و فروش به تفکیک رشته فعالیت‌های صنعتی بورسی

طی آبان‌ماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل، از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۸ رشته فعالیت رشد مثبت و ۷ رشته فعالیت رشد منفی را تجربه کرده‌اند. رشته فعالیت‌های «منسوجات»، «تجهیزات برقی»، «خودرو و قطعات»، «لاستیک و پلاستیک»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «کاشی و سرامیک»، «شیمیایی بجز دارو» افزایش در شاخص تولید و رشته فعالیت‌های «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «دارو»، «کک و پالایش»، «سیمان»، «چوب و کاغذ» و «فلزات پایه» کاهش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند.

همچنین در این ماه از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۱۰ رشته فعالیت رشد مثبت و تنها ۵ رشته فعالیت رشد منفی را تجربه کرده‌اند. رشته فعالیت‌های «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «لاستیک و پلاستیک»، «دارو»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «خودرو و قطعات»، «چوب و کاغذ»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «شیمیایی بجز دارو» افزایش در شاخص فروش و رشته فعالیت‌های «منسوجات»، «کک و پالایش»، «فلزات پایه»، «سیمان» و «کاشی و سرامیک» کاهش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند.

در این ماه رشته فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «لاستیک و پلاستیک»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «خودرو و قطعات»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «شیمیایی بجز دارو» هم‌زمان افزایش در شاخص‌های تولید و فروش را تجربه کرده‌اند.

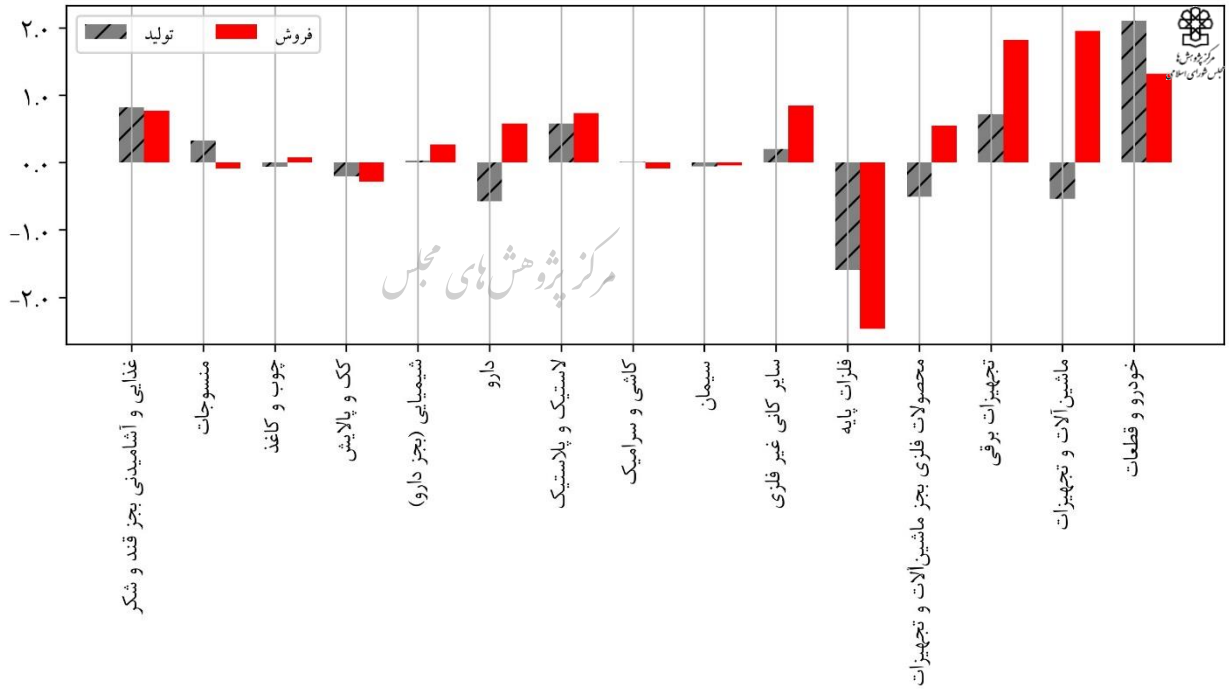
نمودار ۴. رشد شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت‌های صنعتی در آبان‌ماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

در آبان‌ماه ۱۴۰۰، رشته‌فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «تجهیزات برقی»، «لاستیک و پلاستیک»، «منسوجات»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «شیمیایی بجز دارو» و «کاشی و سرامیک» به ترتیب بیشترین سهم را در افزایش شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی و رشته‌فعالیت‌های «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «خودرو و قطعات»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «لاستیک و پلاستیک»، «دارو»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «شیمیایی (بجز دارو)» و «چوب و کاغذ» به ترتیب بیشترین سهم را در افزایش شاخص فروش شرکت‌های صنعتی بورسی داشته‌اند. در ادامه به بررسی رشته‌فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «شیمیایی (بجز دارو)» و «فلزات پایه» به دلیل ضریب اهمیت بالای این رشته‌فعالیت‌ها در محاسبه شاخص پرداخته شده است.

نمودار ۵. سهم رشته‌فعالیت‌ها از رشد شاخص‌های تولید و فروش بخش صنعت در آبان‌ماه ۱۴۰۰ (درصد)

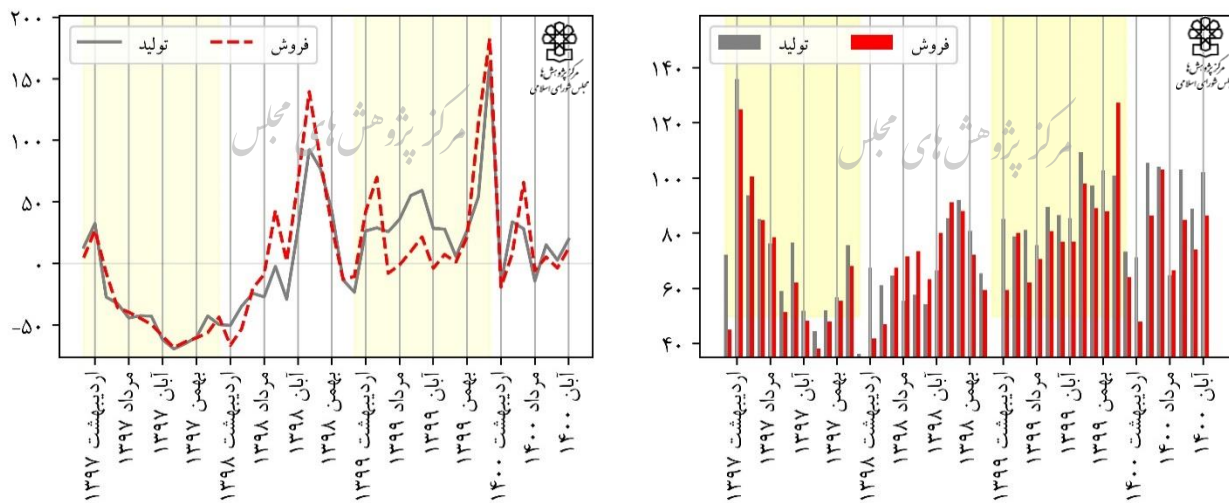

مأخذ: همان.

۲-۱. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت خودرو و قطعات

در آبان‌ماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت خودرو و قطعات بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۱۹/۵ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. همچنین، شاخص فروش آن ۱۲/۳ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است.

نمودار ۶. شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (۱۰۰=۱۳۹۵) نمودار ۷. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (درصد)

مأخذ: همان.

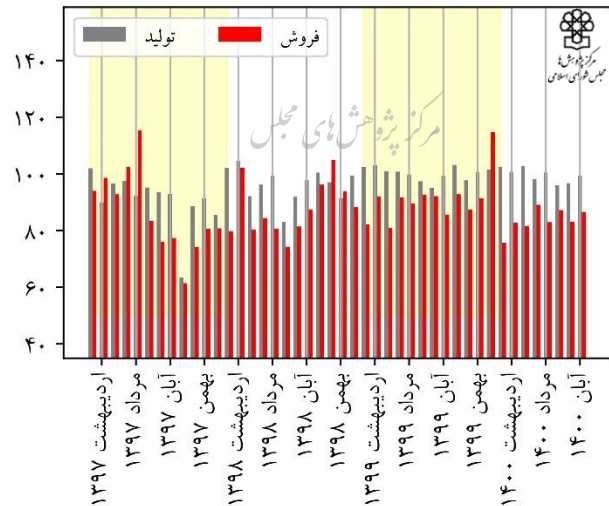
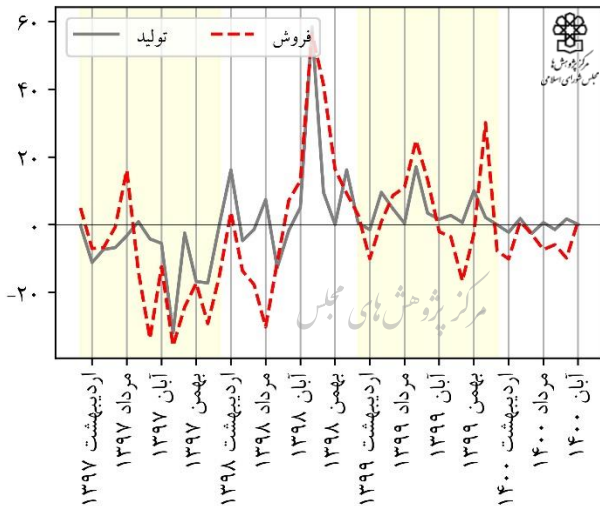
۲-۲. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو

در آبان‌ماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۰/۱ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل و شاخص فروش آن ۱/۱ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است.

نمودار ۸. شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (بجز دارو) (۱۳۹۵=۱۰۰)

نمودار ۹. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش

بخش شیمیایی (بجز دارو) (درصد)

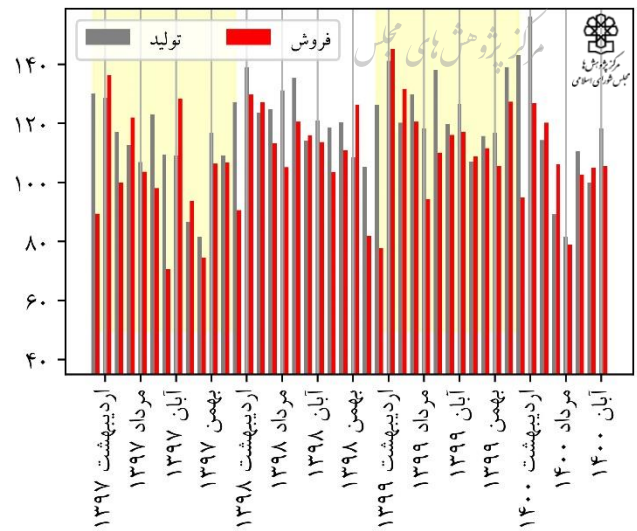
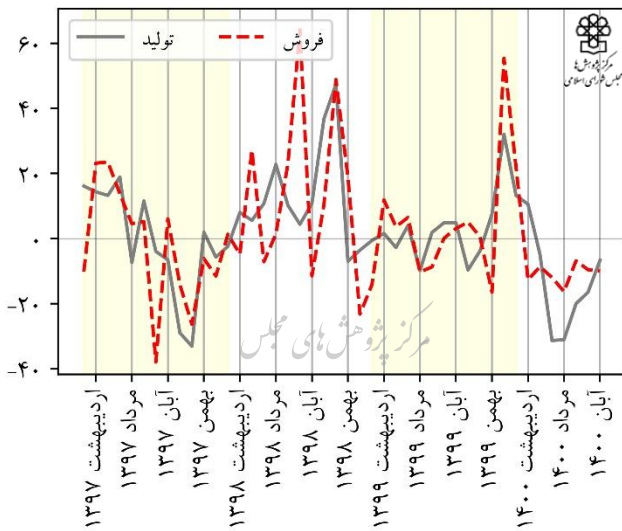
مأخذ: همان.

۲-۳. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت فلزات پایه

در آبان‌ماه ۱۴۰۰ شاخص تولید و فروش رشته‌فعالیت فلزات پایه بر مبنای شرکت‌های بورسی، به ترتیب ۶/۶ درصد و ۱۰ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است. روند نزولی شاخص تولید رشته‌فعالیت فلزات پایه از اردیبهشت‌ماه هم‌زمان با قطع برق صنایع فولادی شروع و طبق نمودار ۱۱ در آبان‌ماه از روند کاهشی ماه قبل کاسته شده است، اما همچنان نتوانسته به روند قبلی خود (قبل از قطعی برق) بازگردد.

نمودار ۱۰. شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (۱۰۰=۱۳۹۵)

نمودار ۱۱. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (درصد)

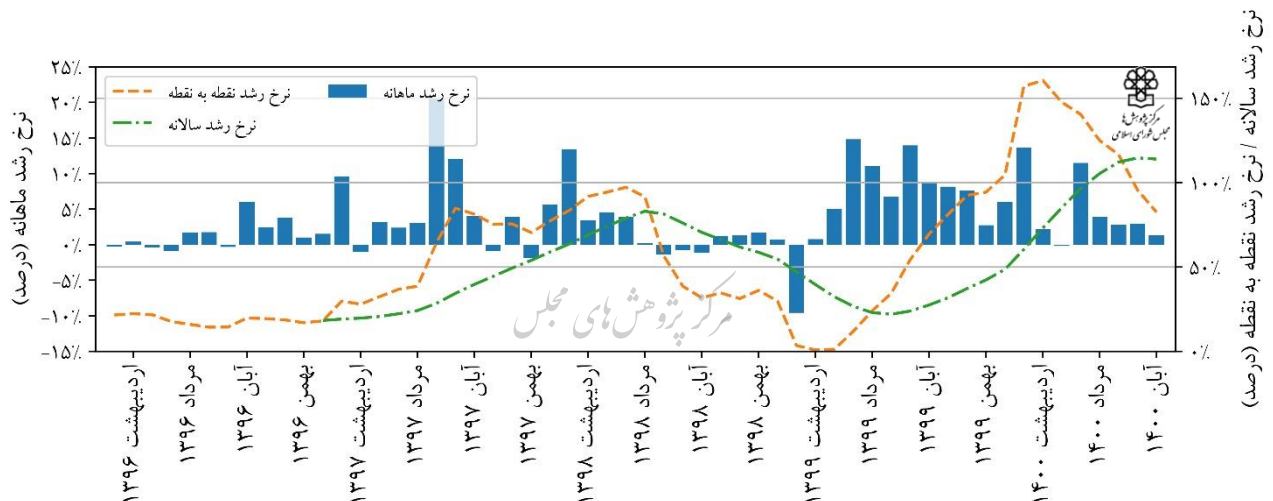

مأخذ: همان.

۳. شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی

در آبان ماه ۱۴۰۰ نرخ رشد ماهیانه^۱ فعالیت‌های صنعتی بورسی ۱/۳ درصد افزایش یافت، رشد نقطه به نقطه^۲ آن به ۸۲/۴ درصد رسید و همچنین، نرخ رشد^۳ سالیانه ۱۱۳/۹ درصد افزایش یافته است. بررسی شاخص قیمت کل صنعت بیانگر رشد نقطه به نقطه کاهشی و نرخ رشد سالیانه افزایشی است.

نمودار ۱۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت (۱۰۰=۱۳۹۵)

مأخذ: همان.

۱. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه قبل.
۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه مشابه سال قبل.
۳. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت در ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه سال قبل.

۴. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی

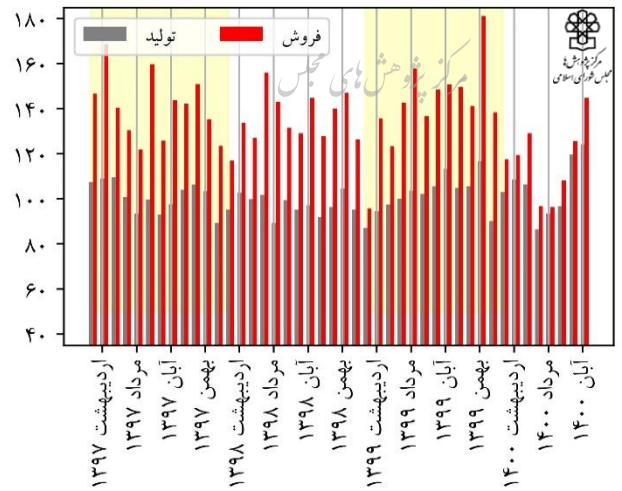
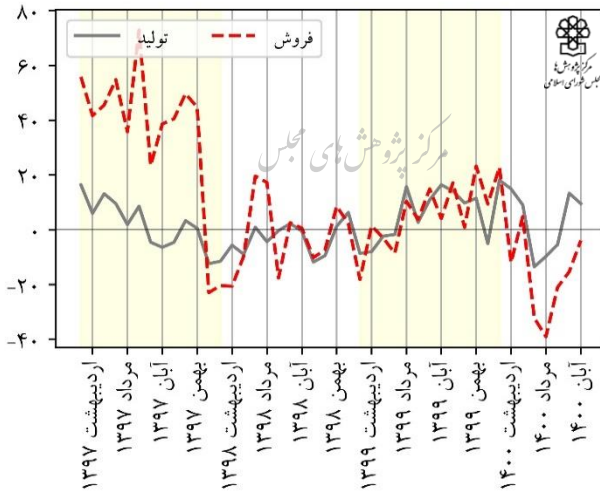
در آبان‌ماه ۱۴۰۰ شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی ۹/۶ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. در مقابل، شاخص فروش آن ۳/۹ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۱۴. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش

نمودار ۱۳. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی (۱۳۹۵=۱۰۰)

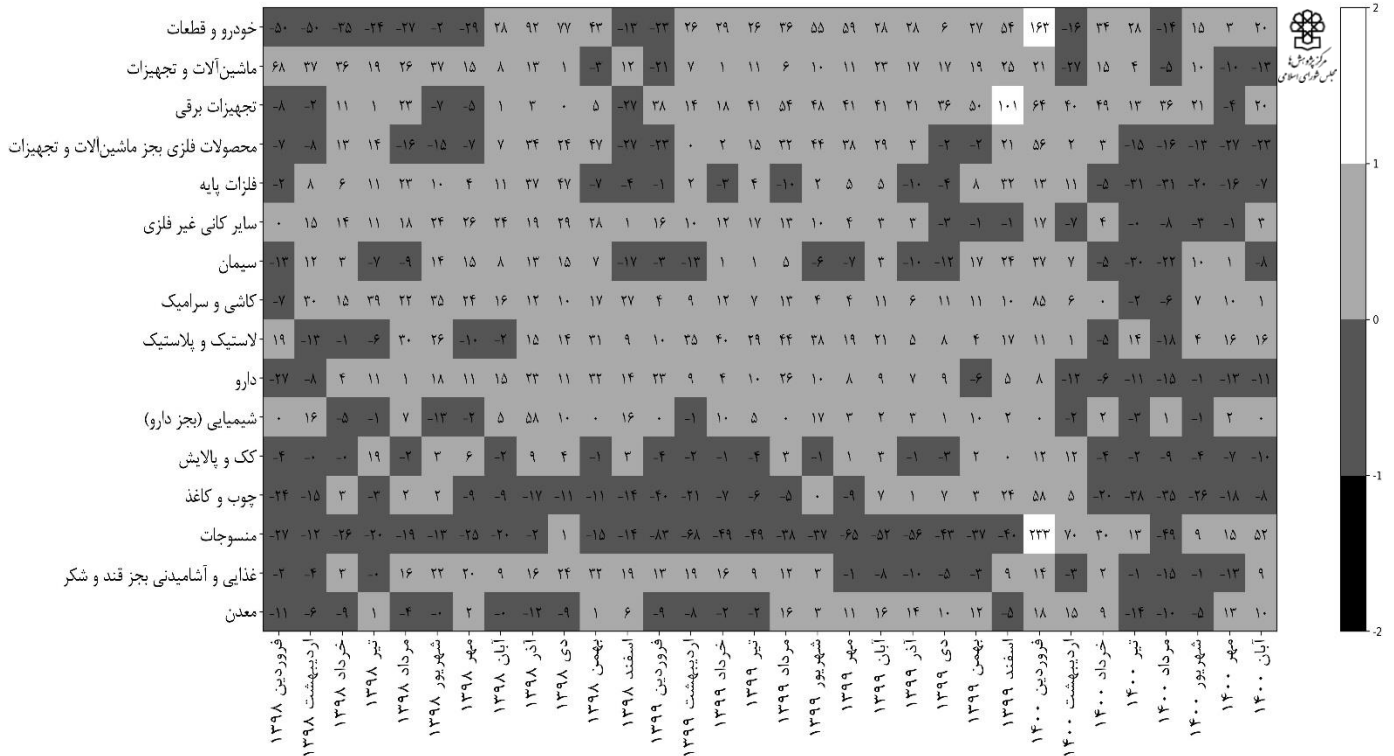
(درصد)

شرکت‌های معدنی بورسی

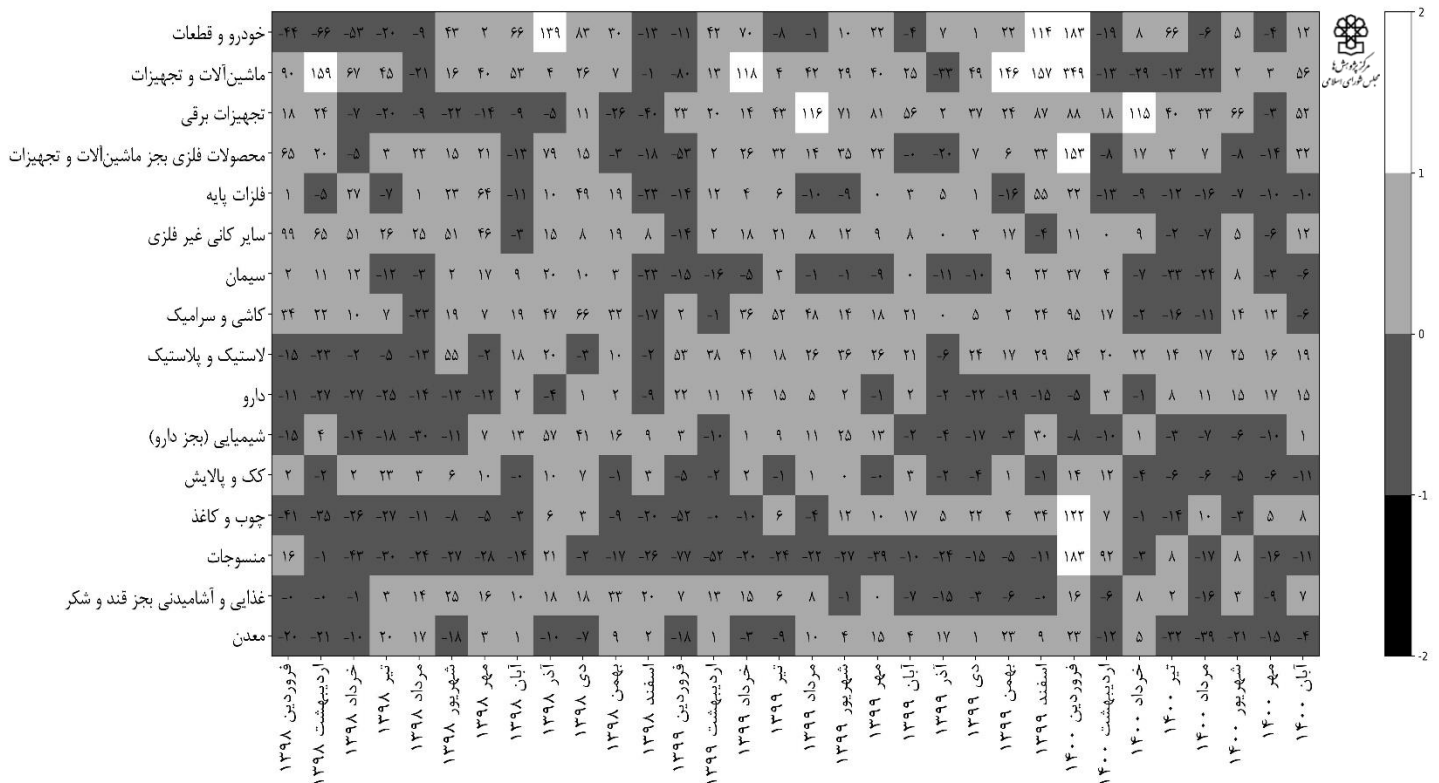

مأخذ: همان.

جدول ۱. آمار مربوط به رشد تولید کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۰۰=۱۳۹۵)

جدول ۲. آمار مربوط به رشد فروش کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۰۰=۱۳۹۵)

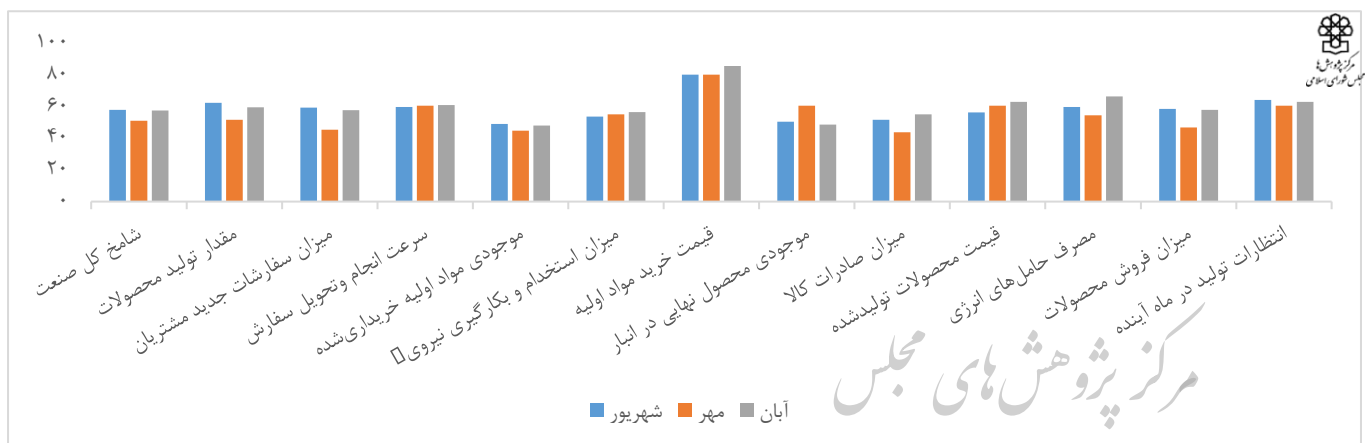

شاخص مدیران خرید (شامخ)^۱

براساس داده‌های به‌دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در آبان‌ماه عدد ۵۷/۱۱ به‌دست آمده است. به اعتقاد اکثر فعالان بخش صنعت، نرخ رشد فعالیت‌ها بهتر از ماه قبل است. در بین زیرشاخص‌های اصلی شاخص صنعت، فقط شاخص موجودی مواد اولیه عدد زیر ۵۰ را به ثبت رسانده و سایر زیرشاخص‌های اصلی بالای ۵۰ بوده‌اند.

شاخص مقدار تولید محصولات در آبان‌ماه (۵۹/۲۵) نسبت به مهرماه افزایش داشته است. بهبود در تقاضای مشتریان در بخش صنعت باعث افزایش رشد تولید در آبان‌ماه شده است. شاخص میزان فروش محصولات در مهرماه ۵۷/۶۷ واحد بوده و روند افزایشی پیدا کرده است. به‌طور کلی در آبان‌ماه همان‌طور که شاخص انتظارات تولید برای ماه بعد در مهرماه نشان می‌داد، شرایط اکثر صنایع بهتر از مهرماه بوده است. هرچند غالباً با کمبود شدید مواد اولیه و قیمت بسیار بالای آن مواجه بودند. عدم اطمینان پیرامون تغییرات نرخ ارز و در نتیجه مشکل تهیه مواد اولیه، افزایش حقوق و دستمزد، عدم امکان به‌روزرسانی تکنولوژی تولید و بهره‌وری پایین تجهیزات قدیمی، باعث شده تا هزینه تمام شده محصول بسیار بالا و بنگاه‌ها در برنامه‌ریزی برای تولید با نااطمینانی شدید روبه‌رو باشند. به عقیده فعالان اقتصادی افزایش هزینه‌های تولید به‌تدریج بر توان رقابتی بنگاه‌ها با سایر کشورها در صادرات محصولات تأثیرگذاری منفی دارد.^۲

نمودار شاخص مدیران خرید کل صنعت در سه ماه منتهی به آبان‌ماه سال ۱۴۰۰

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

۱. شاخص مدیران خرید (شامخ) طبق الگوی جهانی محاسبه شاخص مدیران خرید (Purchasing Managers' Index) هر ماه توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و براساس اطلاعات دریافتی از مدیران شرکت‌های بخش صنعت، محاسبه و گزارش می‌شود. این شاخص با بررسی و ردیابی متغیرهایی مانند مقدار تولید، سفارشات جدید، استخدام، تغییرات قیمت‌ها و... نسبت به ماه گذشته آن متغیرها، ارزیابی دقیقی از تحولات بخش‌های اقتصاد ارائه می‌کند. عدد شاخص با وزندهی به پنج متغیر اصلی مقدار تولید (۲۵٪)، سفارشات جدید (۲۰٪)، سرعت انجام و تحویل سفارش (۱۵٪)، موجودی مواد اولیه (۱۰٪) و میزان استخدام (۲۰٪) محاسبه می‌شود. اعداد بزرگتر از ۵۰ به معنای بهبود شاخص نسبت به ماه قبل است. باقی متغیرها نیز از پرسشنامه‌های شاخص مدیران خرید استخراج می‌شوند، ولی وزنی در محاسبه شاخص کل صنعت ندارند. داده‌ها در شامخ براساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه براساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
۲. برای اطلاعات بیشتر به گزارش شاخص مدیران خرید آبان‌ماه ۱۴۰۰ مراجعه شود.

<https://chambertrust.ir/digital-library/publishers.html>